

SİGORTALILIK HALLERİNİN ÇAKIŞMASI (2) -5510 s. KANUN SONRASI DÖNEM

Av. Erdoğan KAYA - www.gurselavukatlik.com

5510 sayılı “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu” 01.10.2008 tarihi itibariyle yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Kanun ile birlikte sosyal sigorta uygulamasında çoklu kanun uygulamasından, tek kanuna geçiş yapılmıştır. Yine daha önce farklı kanunlar kapsamındaki sigortalılık halleri de tek bir kanun içerisinde düzenlenmiştir. Genel olarak ele alacak olursak; 506 s. Kanun kapsamındaki SSK`lılar, 4/1-a sigortalısı; 1479 s. Kanun kapsamındaki Bağ-Kurlular, 4/1-b sigortalısı; 5434 s. Kanun kapsamındaki Emekli Sandığı mensupları ise 4/1-c sigortalısı sayılmışlardır.

5510 s. Kanuna dair konumuz dahilinde kısa bir açıklamadan sonra esas konumuz olan sigortalılık hallerinin çakışmasına geçelim. Önceki yazımızda da belirtmiş olduğumuz üzere **aynı dönem içerisinde birden fazla sigorta koluna tabi olacak şekilde çalışmanın bulunması durumuna “sigortalılık hallerinin çakışması” denilmektedir.** Ancak Ülkemizde uygulanan “sosyal güvenlikte teklik ilkesi” gereği sadece bir sigortalılığa geçerlilik tanımak gerekmektedir. Bu nedenle ilkenin uygulanabilmesi için çeşitli düzenlemeler getirilmiştir. Önceki yazımızda 5510 s. Kanunun yürürlük tarihinden önceki çakışma halindeki uygulamaya ilişkin açıklamalar getirmiştik. Şimdi 5510 s. Kanunun yürürlük tarihinden sonraki uygulamayı ele alalım.

01.10.2008(5510 s. KANUN) SONRASI DÖNEM

5510 s. Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra “sosyal güvenlikte teklik ilkesi” nin uygulanabilmesi için Kanunun, 53 üncü maddesi ile düzenleme getirilmiştir. Buna göre **maddenin ilk halinde; sigortalının 4/1-a, 4/1-b, 4/1-c sigortalılık hallerinin birden fazlasına tabi olacak şekilde sigortalı olunması halinde 4/1-c sigortalılığına üstünlük tanınacak, 4/1-a ve 4/1-b kapsamında sigortalılık hallerinin çakışması halinde ise önce başlayan ve devam eden sigortalılığa üstünlük tanınmaktadır.**

Ancak söz konusu maddede 13.02.2011 tarih ve 6111 s. Kanunun 33 üncü maddesi ile yapılan değişiklik ile birlikte; **sigortalının 4/1-a, 4/1-b, 4/1-c sigortalılık hallerinin birden fazlasına tabi olacak şekilde sigortalı olması halinde 4/1-c sigortalılığına üstünlük tanınacak, 4/1-a ve 4/1-b kapsamında sigortalılık hallerinin çakışması halinde ise 4/1-a kapsamındaki sigortalılığa üstünlük tanınacaktır.** 6111 s. Kanunun ilgili maddesi 01.03.2011 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Şunu da belirtmek gerekir ki ilgili değişiklik ile birlikte; sigortalılık hallerinin çakışması nedeniyle Kanunun 4/1-a kapsamındaki sigortalılığı esas alınanlar, yazılı talepte bulunmak ve 5510 s. Kanunun 82 nci maddesine göre belirlenen prime esas kazanç alt sınırı ve üst sınırına ilişkin hükümler saklı olmak kaydıyla, esas alınmayan sigortalılık statüsü kapsamında talep tarihinden itibaren prim ödeyebilirler. Bu şekilde ödenen primler; iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sağlanan haklar yönünden, 4/1-b kapsamında sigortalılık statüsünde, kısa vadeli sigorta kollarından sağlanan diğer yardımlar ile uzun vadeli sigorta kollarından sağlanan yardımlar yönünden ise 4/1-a kapsamında sigortalılık statüsünde değerlendirilir.

Görüldüğü üzere 4/1-c sigortalılığı ile çakışma halinde bir değişiklik olmamakla birlikte yapılan değişiklikle birlikte 5510 s. Kanuna göre; **01.10.2008-01.03.2011 arası dönemde 4/1-a ve 4/1-b sigortalılığının çakışması halinde önce başlayan ve devam eden sigortalılığa üstünlük tanınacak, 01.03.2011 tarihinden itibaren ise 4/1-a ve 4/1-b sigortalılık hallerinin çakışması halinde 4/1-a sigortalılığına üstünlük tanınacaktır.**

6111 s. Kanun ile getirilen bir başka değişikliğe göre; 4/1-b kapsamına giren bentlerdeki muhtarlık ve bağımsız faaliyetler ile tarımsal faaliyetlerin birleşmesi halinde tarımsal faaliyet dışında kalan diğer bentlerdeki sigortalılık halleri esas alınacaktır.

Şu hususu da önemle belirtmek gerekir ki; **4/1-b kapsamında sigortalı sayılanlar, kendilerine ait veya ortak oldukları işyerlerinden dolayı, 4/1-a kapsamında sigortalı olarak bildirilemezler.** Böylece 5510 s. Kanun öncesinde tartışmalı bir konuya son verilmiştir. Çünkü bu şekilde 4/1-a(SSK) kapsamında çalışanlar genel olarak hem daha kısa sürede emekli olabiliyor, hem de daha yüksek emekli aylığı aldıkları için bu durumdaki pek çok kişi, Bağ-Kur kapsamında sigortalı olmamak için, bu işyerinde kendisini işçi olarak çalıştığını belirterek SSK'lı olarak tescillerini yaptırmaya çalışmaktaydı. Bu düzenlemeyle söz konusu kötüye kullanımlar engellenmek istenmiştir.

İsteğe bağlı sigortalı olanların, 4/1-a, 4/1-b veya 4/1-c kapsamında yani **zorunlu sigortalılığı gerektirecek şekilde çalışmaya başlamaları halinde**, 5510 s. Kanununun 51 inci maddesinin üçüncü fıkrası saklı kalmak kaydıyla **isteğe bağlı sigortalılık hali sona erer.**

Sigortalının, 4/1-a, 4/1-b ve 4/1-c kapsamındaki sigortalılık yani **zorunlu sigortalılık halleri ile** 5510 s. Kanununun 5 inci maddesinin (a)(hükümlü ve tutuklulara ilişkin sigortalılık hali) ve (e)(Türkiye İş Kurumu kursiyerlerine ilişkin sigortalılık hali) bentlerine tâbi **kısmî sigortalılık hallerinin çakışması halinde, zorunlu sigortalılık esas alınır.**

Çakışan dönemdeki primlerin aktarımında yeni ve önemli bir düzenlemeye gidilmiştir.

Buna göre 01.03.2011 öncesi dönemde, 4/1-b(Bağ-Kur) sigortalılığı önce başlayıp daha sonra 4/1-a(SSK) sigortalılığı başlayan bir kişinin SSK'ya ödenen primlerinin sigortalı hissesi olan yüzde 15'lik tutarı Bağ - Kur prim borçlarına aktarılmıyordu. Buna karşılık, SSK'ya ödenen primlerin işveren hissesi olan yüzde 22.5'lik tutar işverenin onayı olsa bile sigortalının Bağ - Kur'daki prim borçlarına aktarılamıyordu. Bu konuda 2014/28 sayılı Genelge'de; "*Sigortalı hissesi (4/b) kapsamındaki çakışan dönemdeki prim borcunu karşılama da işveren hissesinden aktarım yapılmayacaktır.*" denilmiştir(Genelgenin 2.2. numaralı bölümünün birinci fıkrasının ii) bendi). Bu durumda sigortalı açısından ödenmiş prim kaybı nedeniyle prim borcunun karşılanamaması dolayısıyla da mağduriyete sebep olmaktadır.

Konuya ilişkin 2015/28 sayılı Genelge doğrultusunda yapılan değişiklikle işveren hissesinin de belirli şartların mevcudiyeti halinde sigortalının prim borçlarına aktarılacağı ortaya konulmuştur. İşverenin ödediği primlerin bu kişilerin sigortalılığına aktarılabilmesi için;

1. İşverenin hissesinin de aktarılacağına dair işverenin yazılı muvafakatı ile birlikte imza sirküsünün ibraz edilmesi,
2. İşverenin SGK'ya gerek kendisine ait işyerinden, gerekse ortağı, üst düzey yöneticisi, alt işvereni ile işveren vekili olduğu işyerinden kaynaklı herhangi bir borcunun bulunmaması,

Halinde işveren hissesine isabet eden paraların, sigortalının 4/1-b kapsamındaki prim borçlarına aktarımı yapılacaktır.